

Bijna een kwart van de EU-inwoners wordt bedreigd door armoede of sociale uitsluiting. Leefomstandigheden, armoedeniveaus en de manieren waarop men in armoede terechtkomt en eruit geraakt, zijn verschillend voor vrouwen en mannen, en variëren bovendien gedurende het leven. Jongvolwassenen (18-24) maken 10 % uit van alle armen in de EU (!). In deze levensfase verschilt het risico op armoede of sociale uitsluiting niet veel tussen vrouwen en mannen, maar op oudere leeftijd betalen vrouwen duidelijk de prijs van genderongelijkheid. De kans op armoede of sociale uitsluiting is voor hen veel groter dan voor oudere mannen.

Armoedebestrijding in de verschillende levensfasen

Het uitroeien van armoede en sociale uitsluiting vormt een essentieel onderdeel van de Europa 2020-strategie. De doelstelling is om tegen 2020 20 miljoen mensen uit de armoede te halen. Lidstaten worden echter bij het realiseren van deze doelstellingen met een aantal moeilijkheden geconfronteerd. Het aantal mensen dat in armoede leeft, is sinds 2010 niet afgenomen, maar toegenomen.

Vrouwen hebben in alle leeftijdsgroepen in het algemeen meer kans op armoede. Gedurende hun leven hebben ze een lager inkomen dan mannen, werken ze vaker in laagbetaalde banen en onzekere arbeidssituaties, en onderbreken ze hun loopbaan om zorgtaken te verrichten. Deze ongelijkheden leiden over het gehele leven genomen tot grote verschillen in inkomen, economische afhankelijkheid en een grotere kans op armoede, die met name op latere leeftijd duidelijk worden. Dit is des te zorgwekkender gezien het feit dat het grootste deel van de ouder wordende bevolking in Europa uit vrouwen bestaat

Door het leven in zijn geheel te beschouwen, wordt het verband tussen de verschillende levensfasen erkend en wordt rekening gehouden met het feit dat gebeurtenissen tijdens het leven een stapelend effect hebben en elke volgende fase beïnvloeden.

In EU-beleid wordt erkend welke invloed cumulatieve ongelijkheden hebben op het risico van oudere vrouwen op armoede en economische afhankelijkheid. De Europese Commissie heeft belangrijke stappen ondernomen om de genderpensioenkloof te dichten. Tevens heeft zij de lidstaten aangemoedigd aandacht te besteden aan het grotere aantal vrouwen in parttimewerk en de relatief geringe inkomensvoortgang voor vrouwen, die een negatief effect kunnen hebben op de pensioenrechten. Deze beleidsinitiatieven laten zien dat het, om binnen de EU en daarbuiten gelijkheid van vrouwen en mannen te realiseren, tijdens

alle fasen van de beleidsvorming van essentieel belang is het genderperspectief en de levensloopbenadering te integreren.

Wat betekent het om arm te zijn in de EU?

Armoede onder vrouwen en mannen reikt verder dan een basaal gebrek aan middelen om te overleven en strekt zich uit tot de ontbering van burgerlijke, sociale en culturele activiteiten, alsook mogelijkheden tot politieke betrokkenheid en sociale mobiliteit. Binnen het kader van Europa 2020 heeft het begrip „met armoede of sociale uitsluiting bedreigd worden” (at risk of poverty or social exclusion — „ARPE”) betrekking op mensen in huishoudens waarop ten minste een van deze drie omstandigheden van toepassing is:

- wordt bedreigd met inkomensarmoede;
- kampt met ernstige materiële ontbering;
- huishouden met zeer lage arbeidsintensiteit.

Armoederisico in EU het grootst onder jongeren

Wie opgroeit in armoede ondervindt hiervan een leven lang de gevolgen. Op dit moment bestaat bijna een vijfde (19 %) van de armen in de EU uit kinderen jonger dan 16. Dit betekent dat bijna 23 miljoen kinderen in een arm huishouden leven.

(!) Alle in deze factsheet genoemde gegevens zijn afkomstig uit Eurostat-onderzoeken (EU-LFS of EU-SILC, 2014), tenzij anders aangegeven.

De economische crisis heeft vooral jonge vrouwen en mannen getroffen en zij lopen ten gevolge daarvan het grootste risico op

armoede in de EU. In 2014 werd ongeveer een derde van de jongvolwassenen tussen 18 en 24 jaar door armoede of sociale uitsluiting bedreigd, waarbij het risico iets groter was voor vrouwen.

Voor veel jongeren is de kans groot dat ze na het voltooien van hun opleiding moeilijk werk vinden. Het werkloosheidspercentage voor jongeren (15-24 jaar) is enorm hoog: rond de 20 % voor zowel vrouwen als mannen (23 % voor mannen en 21 % voor vrouwen in 2014), tegenover 10 % voor de bevolking als geheel.

Maar ook wanneer jongeren wel werken, zijn ze vaak arm. In vergelijking met andere leeftijdsgroepen hebben ze vaker preciaire banen, zeker als ze jong het onderwijs hebben verlaten. Bijna de helft van de vrouwen en ruim een derde van de mannen tussen 20 en 24 jaar (uitgezonderd studenten) bevindt zich in onzekere vormen van arbeid ^(?). In 2014 was het percentage mensen dat werkte maar desondanks door inkomensarmoede werd bedreigd (armoede onder werkenden), 15 % voor jonge vrouwen en 12 % voor jonge mannen tussen 18 en 24 jaar. Deze cijfers vormen het hoogste percentage van armoede onder werkenden van alle leeftijdsgroepen. Jongeren die nog bij hun ouders wonen, of

De genderkloof op het gebied van armoede begint op oudere leeftijd breder te worden en is het grootst bij personen van 75 jaar en ouder.

die financieel door hun ouders worden ondersteund, zijn beter beschermd tegen armoede.

Oudere vrouwen ervaren gevolgen van levenslange ongelijkheden

De genderkloof op het gebied van armoede begint zich op latere leeftijd te verbreden en is het grootst op de leeftijd van 75 jaar en ouder (22 % van de vrouwen wordt bedreigd door armoede of sociale uitsluiting, tegenover 15 % van de mannen). Gedurende het leven wordt er door genderongelijkheid systematisch getornd aan de economische onafhankelijkheid van vrouwen, waardoor zij op latere leeftijd veel meer kans hebben op armoede. Vrouwen hebben op de arbeidsmarkt te maken met verschillende uitdagingen, waaronder, maar niet uitsluitend:

- een gemiddelde arbeidsdeelname die consistent lager is dan die van mannen;
- een grote kans parttime te werken (32 % voor vrouwen tegenover 8 % voor mannen);
- oververtegenwoordiging in sectoren die over het algemeen slechter betalen en beperkte carrièremogelijkheden of slechts een trage inkomensgroei bieden;

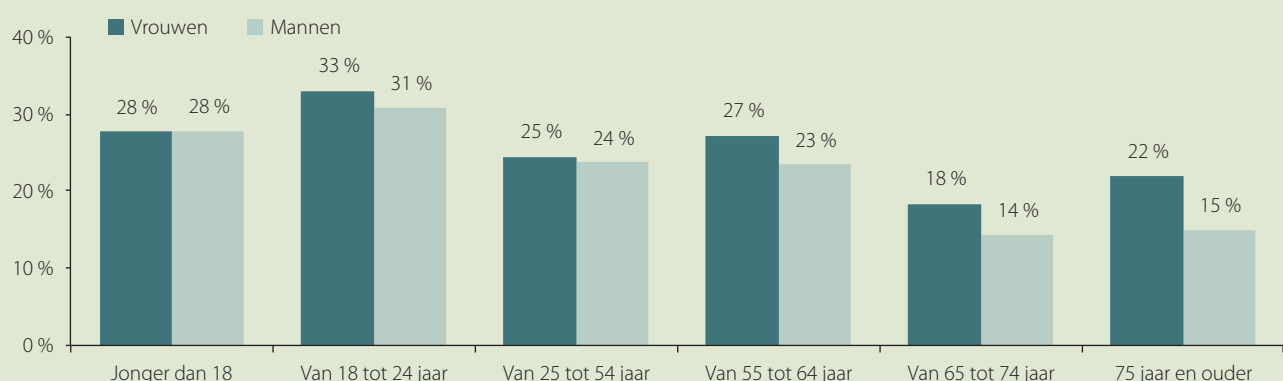
- een hogere waarschijnlijkheid te werken in onzekere vormen van arbeid.

Vrouwen verlaten de arbeidsmarkt bovendien op een jongere leeftijd dan mannen, in grote aantallen voor de pensioenleeftijd is bereikt (het percentage inactieve vrouwen van 55-64 jaar is 52 %, terwijl het voor mannen in dezelfde leeftijdscategorie 36 % betreft).

Zorgtaken en andere familieverantwoordelijkheden, die vaak onbetaald, ondergewaardeerd en ongelijk verdeeld zijn, zijn van grote invloed op de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Dit geldt gedurende het hele arbeidsleven, ook op oudere leeftijd. Bijna 10 % van de vrouwen van 50 jaar en ouder geeft aan niet actief te zijn op de arbeidsmarkt en niet op zoek te zijn naar werk vanwege familie- of zorgverantwoordelijkheden. Het arbeidsleven van vrouwen in de EU-28 is 5,1 jaar korter dan dat van mannen. Dit is het gevolg van loopbaanonderbrekingen tijdens het arbeidsleven, maar ook van een vroegere uittreding uit de arbeidsmarkt.

(?) EIGE (2017), Gender, skills and precarious work in the EU, Research note.

Figuur 1 — Percentage dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd naar geslacht en leeftijdsgroep (EU-28, 2014)

Bron: Eurostat, EU-SILC (ilc_peps01).

Deze arbeidsomstandigheden en loopbaanpatronen leiden tot een beperkte economische zelfstandigheid van vrouwen gedurende hun hele leven, maar met name op oudere leeftijd, en dienengevolge tot een lager pensioen. In 2014 was de gemiddelde genderkloof wat pensioenen betreft in de EU maar liefst 40 % ⁽³⁾.

Een andere oorzaak waardoor ouderen van de arbeidsmarkt worden verdrongen, is leeftijdsdiscriminatie. Gecombineerd met seksisme vormt dit een dubbele uitdaging voor oudere vrouwen.

Wat kan er worden gedaan om het armoederisico van oudere vrouwen te verminderen?

Economische zelfstandigheid van vrouwen gedurende het leven vergroten

De genderongelijkheid op de arbeidsmarkt, het gebrek aan maatregelen voor balans tussen werk en privéleven, en de ongelijke verdeling en onderwaardering van onbetaalde zorg- en huishoudelijke taken, die alle systematisch de economische zelfstandigheid van vrouwen beperken, moeten worden aangepakt. De gevolgen van ongelijkheden die vrouwen gedurende hun leven ervaren, worden in het bijzonder duidelijk op latere leeftijd, wanneer veel meer vrouwen dan mannen worden bedreigd door armoede en sociale uitsluiting. Om de economische zelfstandigheid van vrouwen te vergroten en de levenslange ongelijkheid op de lange termijn te kunnen bestrijden, dient bij de beleidsvorming het genderperspectief te worden geïntegreerd met een beschouwing van de gehele levensloop.

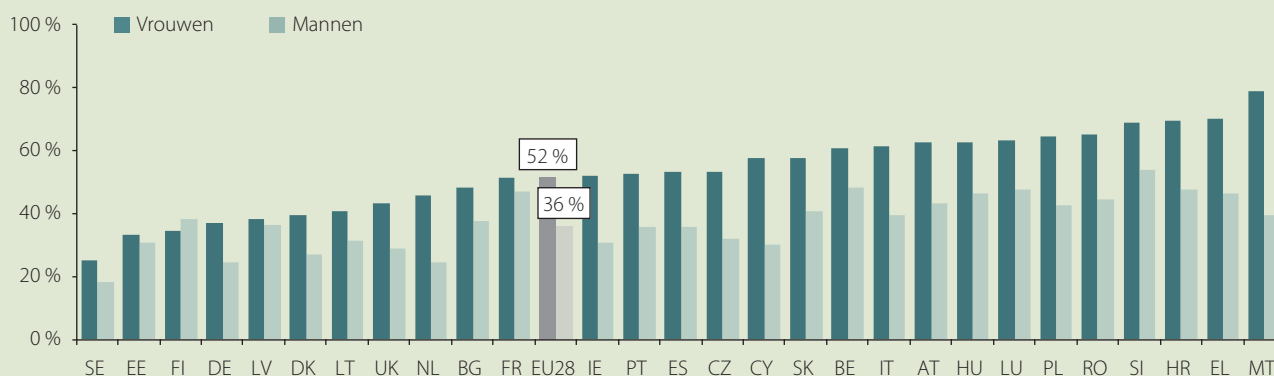
De gevolgen van ongelijkheden die vrouwen gedurende hun leven ervaren, worden in het bijzonder duidelijk op latere leeftijd.

Om discriminatie op het werk, waaronder leeftijds- en genderdiscriminatie, te helpen voorkomen, werd het initiatief **Think, Act, Report** geïntroduceerd. Dit initiatief van de Britse regering is een van de door EIGE gesignaleerde voorbeelden van goede praktijken. Ondernemingen worden aangemoedigd na te denken over gendergelijkheid binnen hun organisatie, in het bijzonder met betrekking tot werving, behoud, bevordering en betaling van personeelsleden. Raadpleeg de website van EIGE voor meer informatie over goede praktijken.

⁽³⁾ Europese Commissie (2016), Report on Equality between Women and Men 2015, beschikbaar op: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf

Figuur 2 — Inactiviteit van ouderen naar geslacht (leeftijd 55-64, 2014)

Bron: Eurostat, LFS (lfsa_ipga).

Afstemming van stelsels voor sociale bescherming op actuele uitdagingen

In de stelsels voor sociale bescherming en het armoedebestrijdingsbeleid moeten voorzieningen worden opgenomen voor nieuwe uitdagingen, zoals de vergrijzende bevolking, veranderende gezinsstructuren, nieuwe migratiestromen alsook veranderende arbeidsvormen en -voorwaarden. Ze moeten voldoende economische bescherming bieden, niet alleen aan hen die gedurende het leven werkzaam zijn of zijn geweest in traditionele vormen van arbeid, maar tevens aan hen die onbetaalde zorgtaken of atypische of onzekere arbeid verrichten, en mensen van wie de loopbaan onderbrekingen kent vanwege zorgverantwoordelijkheden.

De jaarlijkse evaluatie van het economisch beleid in de EU (Europees Semester-proces) biedt gelegenheid de gendergelijkheid gedurende het leven verder te verbeteren door de genderongelijkheden in pensioenstelsels aan te pakken. Zo zouden perioden met zorgtaken voor zowel vrouwen als mannen kunnen worden geregistreerd als volwaardige arbeidsperioden, en zou kunnen worden gewaarborgd dat gelijkwaardige toegang tot pensioenregelingen beschikbaar is voor zelfstandigen, inactieven, werklozen en hen die werkzaam zijn in atypische arbeid. Om zekerheid op oudere leeftijd te kunnen bieden, moet ook de beschikbaarheid en toegankelijkheid van openbare welzijnsvoorzieningen, met inbegrip van gezondheidszorg en langdurige zorg, worden verbeterd.

Bevordering van synergie binnen en tussen verschillende beleidsterreinen

De oorzaken van en ervaringen op het gebied van armoede variëren aanzienlijk tussen verschillende groepen vrouwen en mannen, zoals jongeren en ouderen, migrantenpopulaties, alleenstaande ouders, Roma en personen met een beperking. Verschillende beleidsmaatregelen kunnen elkaar versterken en een betere coördinatie van strategieën voor armoedebestrijding en economische en sociale beleidsmaatregelen zoals voor gendergelijkheid, arbeid, belastingen en gezins- en huisvestingsbeleid zou dan ook kunnen helpen de diepere oorzaken van armoede en sociale uitsluiting effectiever aan te pakken. Zo beschermt de verstrekking van werkloosheidsuitkeringen mensen beter tegen armoede als deze vergezeld gaat van maatregelen ter ondersteuning van hun re-integratie op de arbeidsmarkt. Deze kunnen verder worden versterkt door zorgvoorzieningen aan te bieden voor kinderen, afhankelijke oudere verwanten, zieken of personen met een beperking.

Meer informatie van EIGE

- **Gender Mainstreaming Platform** biedt richtsnoeren en hulpmiddelen voor beleidsmakers die het genderperspectief in armoedebestrijdingsmaatregelen willen integreren. Er is een speciale sectie gewijd aan armoede.
- **Gender Statistics Database** bevat de laatste cijfers op het gebied van gender en armoede in de EU. De gegevens van lidstaten kunnen met elkaar worden vergeleken.
- **Resource and Documentation Centre** biedt koppelingen naar publicaties over armoede gedurende de levensloop. Deze kunnen eenvoudig worden opgezocht met de zoektermfunctie.

EIGE brengt regelmatig, op verzoek van de voorzitterschappen van de Raad, verslagen uit waarin de verschillende aandachtsgebieden van het actieprogramma van Peking onder de loep worden genomen. Deze factsheet is gebaseerd op het verslag „Poverty, gender and intersecting inequalities in the EU”, dat werd samengesteld op verzoek van het Slowaakse voorzitterschap in 2016. Hierin wordt verkend welke vooruitgang tussen 2007 en 2014 is geboekt op het gebied van de verlichting van armoede bij vrouwen, in vergelijking met mannen en in specifieke risicogroepen, zoals alleenstaande ouders, personen met beperkingen, migranten en Roma.

Andere recente verslagen gaan over:

- gendergelijkheid in verantwoordelijke en besluitvormingsposities (verschenen in 2016);
- de pensioengenderkloof in de EU (verschenen in 2015);
- gendergelijkheid en economische onafhankelijkheid: deeltijdwerk en zelfstandig ondernemerschap (verschenen in 2014).

Alle verslagen en publicaties van EIGE met betrekking tot het actieprogramma van Peking kunnen worden geraadpleegd op <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>

Europees Instituut voor gendergelijkheid

Het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE) is het kenniscentrum van de EU voor gendergelijkheid. EIGE ondersteunt beleidsmakers en alle relevante instellingen bij hun inspanningen om de gelijkheid van vrouwen en mannen tot werkelijkheid te maken voor alle Europeanen, door hen te voorzien van specifieke deskundigheid en vergelijkbare en betrouwbare gegevens op het gebied van gendergelijkheid in Europa.

© Europees Instituut voor gendergelijkheid, 2017
Reproductie met bronvermelding toegestaan.
Foto's: Shutterstock.

Europees Instituut voor gendergelijkheid
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITUOWEN

Contactgegevens

<http://eige.europa.eu/>
[facebook.com/eige.europa.eu](https://www.facebook.com/eige.europa.eu)
twitter.com/eurogender
[youtube.com/user/eurogender](https://www.youtube.com/user/eurogender)
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444

Print: MH-06-16-074-NL-C 978-92-9470-169-5 10.2839/11311
PDF: MH-06-16-074-NL-N 978-92-9470-172-5 10.2839/779267